Sisäministeriö Neuvostoraportti EU/7/2023-SM-88

Rytkönen Riikka 15.12.2023

OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 4.-5.12.2023; Neuvostoraportti; Sisäasiat

Kokous

Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 4.-5.12.2023

Schengen-alueen yleistilanteeseen liittyen ministerit keskustelivat toimista, joilla palautuksia saataisiin tehostettua. Sen lisäksi, että palautuksia pyritään edistämään yhteistyössä kolmansien maiden kanssa, keskustelua käytiin erityisesti EU:n ja jäsenmaiden sisäisten toimien tehostamisesta. Frontexin tuen täysimääräistä hyödyntämistä korostettiin useissa puheenvuoroissa, samoin sisäistä turvallisuutta ja turvallisuusriskin aiheuttavien henkilöiden palauttamisen asettamista etusijalle. Puheenjohtajan ehdotusta käynnistää keskustelu eurooppalaisesta palautuspäätöksestä tuettiin, mutta asian todettiin vaativan vielä lisätarkastelua.

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen Schengen-alueen laajentumisesta Bulgariaan ja Romaniaan. Komissio toivoi, että päätös maiden Schengen-liittymisestä saataisiin tehtyä vielä kuluvan vuoden aikana. Puheenjohtaja totesi neuvoston jatkavan työtä ratkaisun löytämiseksi.

Ministereille esiteltiin eurooppalaisten tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden arvio ajankohtaisista turvallisuushaasteista ja niihin vastaamisesta. Lisäksi kokouksessa saatiin tilannekatsaukset muuttoliikkeen ulkoisesta ulottuvuudesta, EU:n muuttoliike- ja turvapaikkauudistuksen etenemisestä, sekä kriittistä infrastruktuuria koskevasta neuvoston suosituksesta.

Lounaalla jatkettiin keskustelua Lähi-idän tilanteen ja Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen vaikutuksista EU:n sisäiselle turvallisuudelle.

1. Schengen-alueen yleistilanne
a) Schengen-barometri
b) Palauttamisjärjestelmien tehokkuuden parantaminen
Keskustelu; 15315/23, 15925/23

Schengen-alueen yleistilanteeseen liittyen ministerit keskustelivat toimista, joilla palautuksia saataisiin tehostettua. Sen lisäksi, että palautuksia pyritään edistämään yhteistyössä kolmansien maiden kanssa, keskustelua käytiin erityisesti EU:n ja jäsenmaiden sisäisten toimien tehostamisesta.

Komissio esitteli keskustelun pohjaksi päivitetyn Schengen-barometrin ja nosti esiin mm. tarpeen lisätä työperäistä maahanmuuttoa, tilanteen EU:n ulkorajoilla, tietojärjestelmien käytön, ja viisumivapaasti saapuneiden turvapaikanhakijoiden suuren määrän. Palautuksiin liittyen komissio totesi, että haasteet eivät liity aina kolmansiin maihin, vaan ongelmia on myös palautuspäätöksen tekevissä maissa. Palautuspäätöksiä on tehty aiempaa enemmän, mutta takaisinottopyyntöjen määrä on alhainen. Ensi vuoden temaattinen Schengen-arviointi koskee palautuksia.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa toistui tarve tehostaa palautuksia ja sisäistä toimintaa. Frontexin tuen täysimääräistä hyödyntämistä korostettiin useissa puheenvuoroissa, samoin sisäistä turvallisuutta ja turvallisuusriskin aiheuttavien henkilöiden palauttamisen asettamista etusijalle. Tässä on keskeistä nykyisten ja tulevien tietojärjestelmien, ja erityisesti Schengenin tietojärjestelmän tehokas hyödyntäminen. Palautettavien katoaminen palautuspäätöksen tekemisen jälkeen on ongelma, tähän pitäisi löytää ratkaisuja. Myös lainsäädännön, kuten Schengenin rajasäännöstön ja paluudirektiivin, kehittämistä pidettiin tärkeänä. Puheenjohtajan ehdotusta käynnistää keskustelu eurooppalaisesta palautuspäätöksestä tuettiin, mutta asian todettiin vaativan vielä lisätarkastelua. EU:n sisäisten menettelyjen yhdenmukaistaminen on tärkeää. Sisäisten toimien lisäksi monet korostivat myös kolmansien maiden kanssa tehtävää yhteistyötä ja kaikkien välineiden hyödyntämistä siinä.

Suomi kiitti barometristä, josta saa kattavan tilannekuvan. Oikean tilannekuvan ylläpitämiseksi on tärkeää huolehtia yhteisten tietojärjestelmien tehokkaasta hyödyntämisestä tietojenvaihdossa ja tilastoinnissa. Laittoman maahantulon luvut ovat valtavia ja vain murto-osa on johtanut palautukseen. Jos joka vuosi tulee lähes miljoona turvapaikanhakijaa, josta saadaan poistettua noin 20%, on tilanne täysin kestämätön. On puhuttava myös EU:n turvapaikkajärjestelmästä ja on arvioitava uudelleen, onko järjestelmä kestävä. Tarvitsemme uudenlaista lähestymistapaa. Rajoja on vartioitava. Turvapaikanhaun siirtämistä kolmansiin maihin on harkittava. Paluita on lisättävä ja on haettava uusia ratkaisuja esimerkiksi EU:n ulkopuolisista palautuskeskuksista, jotka voisivat toimia erityisesti niille, jotka aiheuttavat turvallisuusuhan. Suomi on valmis tarkastelemaan EU:n yhteistä palautuspäätöstä osana tehostamista. Suomi on panostanut kansallisiin toimiin ja on iloinen siitä, että toimia tehostetaan myös EU-tasolla. Tarvitsemme lisää EU:n takaisinottosopimuksia ja innovatiivisia sopimuksia kolmansien maiden kanssa. Jos sopimuksia ei noudateta, on käytettävä kauppaa, kehitystä ja viisumipolitiikkaa vipuna. EU:n on kehitettävä näitä työkaluja lisää ja oltava asiassa yhtenäisempi. Hyvä esimerkki on Irak ja toivoisimme samanlaista edistymistä myös Somalian suhteen.

Puheenjohtaja totesi lopuksi Schengen-alueen säilyttämisen olevan tärkeää. EU haluaa päästä eteenpäin palautuksissa ja erityisesti sellaisten henkilöiden osalta, jotka ovat turvallisuusuhka. Pohdintaa eurooppalaisesta palautuspäätöksestä jatketaan.

2. Neuvoston päätös Schengenin säännöstön määräysten täysimääräisestä soveltamisesta Bulgariassa ja Romaniassa
Tilannekatsaus; 16090/23

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen Schengen-alueen laajentumisesta Bulgariaan ja Romaniaan. Komissio esitteli lisäksi selvityksen marraskuussa tehdystä kolmannesta vapaaehtoisesta tiedonhankintamatkasta, jolla arvioitiin Schengenin säännöstön soveltamista Bulgariassa. Komissio toivoi, että päätös maiden Schengen-liittymisestä saataisiin tehtyä vielä kuluvan vuoden aikana. Puheenjohtaja totesi neuvoston jatkavan työtä ratkaisun löytämiseksi.

3. Turvallisuushaasteisiin vastaaminen: tiedustelutoimintaa käsittelevän neuvoa-antavan lautakunnan suorittama arviointi
Terrorisminvastaisen työryhmän puheenjohtaja esittelee
Tilannekatsaus

Terrorisminvastaisen työryhmän (CTG) puheenjohtaja esitteli ministereille eurooppalaisten tiedusteluja turvallisuuspalveluiden arvion ajankohtaisista turvallisuushaasteista ja niihin vastaamisesta.

4. Muuttoliike- ja turvapaikka-asiat: ulkoinen ulottuvuus
Tilanneselvitys

Ministerit saivat lyhyen tilannekatsauksen muuttoliikkeen ulkoisesta ulottuvuudesta. Puheenjohtaja

kertoi etenemisestä omalla kaudellaan ja komissio antoi tilannekatsauksen edistymisestä yhteistyössä EU:n ulkopuolisten kumppanimaiden kanssa.

5. Muuttoliike- ja turvapaikkasopimus
Tilanneselvitys

Julkinen asiakohta: https://video.consilium.europa.eu/event/fi/27239

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen EU:n muuttoliike- ja turvapaikkauudistukseen (pakti) kuuluvien säädösehdotusten käsittelytilanteesta. Trilogit ovat käynnissä Eurodac-, seulonta-, turvapaikkamenettely-, hallinta- ja kriisiasetuksista. Neuvottelut ovat edenneet lokakuun neuvoston jälkeen, ja sekä neuvosto että Euroopan parlamentti ovat sitoutuneet edistymään työssä. Puheenjohtaja odottaa huomattavaa edistystä 7.12. pidettävästä trilogikeskustelusta, jossa on esillä kaikki säädökset. Lopuksi puheenjohtaja muistutti edistäneensä myös lailliseen muuttoliikkeeseen liittyviä aloitteita. Pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemaa koskevasta direktiivistä saavutettiin neuvoston yleisnäkemys 23.11.

Komissaari Johansson totesi henkilökohtaisena arvionaan, että neuvosto ja parlamentti eivät ole koskaan olleet näin lähellä yhteistä näkemystä turvapaikkapolitiikasta. Nyt eletään ratkaisevia hetkiä, sopu on saavutettavissa.

6. Neuvoston suositus kriittistä infrastruktuuria koskevasta suunnitelmasta
Tilanneselvitys

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen kriittistä infrastruktuuria koskevan neuvoston suosituksen valmistelusta. Suosituksessa määritellään jäsenmaille ja EU:n toimielimille toimintamalli sellaisiin kriittistä infrastruktuuria koskeviin häiriötilanteisiin, joilla on huomattavaa rajatylittävää merkitystä. Puheenjohtaja totesi riskien kasvaneen, ja jäsenmaat ja EU pyrkivät vahvistamaan häiriönsietokykyä, jotta tapahtumia pystytään ennakoimaan ja niistä voidaan toipua nopeasti. Suosituksen valmistelu jatkuu Belgian puheenjohtajakaudella.

7. Lähi-idän tilanteen vaikutukset EU:n sisäiseen turvallisuuteen;
Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen seuraukset: Sisäinen turvallisuus
Keskustelu; 15443/23

Lounaalla jatkettiin lokakuun OSA-neuvostossa käytyä keskustelua Lähi-idän tilanteen vaikutuksista EU:n sisäiseen turvallisuuteen. Keskustelussa käsiteltiin erityisesti verkkoulottuvuutta ja EU-tason toimia, joilla torjutaan laittoman ja arveluttavan sisällön levittämistä verkossa. Lisäksi lounaalla oli esillä Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyksen seuraukset sisäiselle turvallisuudelle. Ministerit saivat katsauksen Ukrainan kanssa käytävästä sisäisen turvallisuuden vuoropuhelusta. Vuoropuhelun tarkoituksena on tehostaa operatiivista yhteistyötä neljällä osa-alueella: rajaturvallisuus, aseiden salakuljetus, ekstremistiset vierastaistelijat sekä muut sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvat riskit (kuten ihmiskauppa).

8. Muut asiat

a) Käsiteltävänä olevat säädösehdotukset
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia; 15734/23

Puheenjohtaja informoi käsiteltävänä olevien säädösehdotusten tilanteesta.

b) Uudet rajoitukset Suomen itäisellä maarajalla
Suomen tiedotusasia; 15624/23 + ADD 1-2

Suomi informoi itärajan tilanteesta ja käyttöön otetuista uusista rajoituksista.

c) Tilanne Unkarin etelärajalla
Unkarin tiedotusasia; 16249/23

Unkari informoi tilanteesta maansa etelärajalla.

d) Asetus lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisystä ja torjunnasta
Komission tiedotusasia (https://video.consilium.europa.eu/event/fi/27239)

Puheenjohtaja totesi pyrkivänsä saattamaan neuvottelut asetusehdotuksesta loppuun mahdollisimman pian. Euroopan parlamentin hyväksymä mandaatti on puheenjohtajan mukaan täysin riittämätön lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan tehokkaaksi torjumiseksi.

Komissio kertoi valmistelevansa raporttia siitä, miten tällä hetkellä voimassa oleva väliaikaislainsäädäntö toimii, ja kertoi ongelman laajuudesta. Asetusneuvottelujen pitkittyessä komissio on nyt antanut lainsäädäntöehdotuksen, jolla jatketaan väliaikaisen asetuksen voimassaoloaikaa.

Puheenjohtaja aloittaa neuvottelut väliaikaisratkaisun edistämiseksi ja rinnalla jatketaan uutta asetusta koskevia neuvotteluita.

e) Asetus automaattisesta tietojenvaihdosta poliisiyhteistyötä varten (”Prüm II”)
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia (https://video.consilium.europa.eu/event/fi/27239)

Neuvosto ja parlamentti ovat päässeet yhteisymmärrykseen Prüm II -asetusneuvotteluissa. Puheenjohtaja kertasi neuvottelujen lopputuloksen ja ministereille esitettiin siihen liittyvä video. Asetuksen muodollinen hyväksyminen tapahtuu helmi-maaliskuussa juristi-lingvistien käsittelyn jälkeen.

f) Oikeus- ja sisäasioita käsittelevä EU:n ja Länsi-Balkanin alueen ministerifoorumi (Skopje, 26.–27. lokakuuta 2023)
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia; 11958/23

Puheenjohtaja informoi oikeus- ja sisäasioita käsittelevästä EU:n ja Länsi-Balkanin ministerifoorumista, joka pidettiin Skopjessa 26.–27.10.2023. Sisäasioissa keskusteltiin muuttoliike- ja rajaturvallisuusasioista, viisumipolitiikasta, huumeista ja terrorismintorjunnasta.

g) Oikeus- ja sisäasioita käsittelevä EU:n ja Yhdysvaltojen ministerikokous (Washington, 13.–14. marraskuuta 2023)
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia; 14011/23

Puheenjohtaja informoi Washingtonissa 13.-14.11.2023 järjestetystä oikeus- ja sisäasioita käsittelevästä EU:n ja Yhdysvaltojen ministerikokouksesta. Kokouksessa keskusteltiin erityisesti sisäisen turvallisuuden yhteistyöstä.

h) Tietojen saatavuutta tehokasta lainvalvontaa varten käsittelevän korkean tason työryhmän toinen täysistunto (Bryssel, 21. marraskuuta 2023)
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia

Puheenjohtaja kertoi tietojen saatavuutta tehokasta lainvalvontaa varten käsittelevän korkean tason työryhmän työstä ja Brysselissä marraskuussa järjestetystä toisesta täysistunnosta. Espanjan kaudella on perustettu kolme alatyöryhmää, jotka käsittelevät keinoja tietoihin pääsyyn. Ratkaisuja on tarkoitus esittää Belgian puheenjohtajakauden päätteeksi keväällä 2024.

i) Venäjän ja Valko-Venäjän naapurivaltioiden kuulemiskokous (Vilna, 27. lokakuuta 2023)
Liettuan valtuuskunnan tiedotusasia; 15292/23

Liettua informoi Vilnassa lokakuussa järjestystä Venäjän ja Valko-Venäjän naapurimaiden kokouksesta, jossa keskusteltiin ajankohtaisista turvallisuushaasteista.

j) Seuraavan puheenjohtajavaltion työohjelma
Belgia esittelee

Belgia esitteli lyhyesti puheenjohtajakautensa ohjelman. Horisontaalisia prioriteetteja ovat mm. ulko-, turvallisuus- ja maahanmuuttopolitiikka, oikeusvaltioperiaate ja demokratia, avoin strateginen autonomia, sekä Ukrainan sota ja Gazan tilanne. Sisäasioissa tavoitellaan maahanmuuton hallintaa, Schengen-alueen hallinnoinnin parantamista, järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjuntaa, sekä unionin kriisikoordinaation parantamista.

Suomen edustajat
Sisäministeri Mari Rantanen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
Mainittu asiakohdittain

Liitteet

Viite